Fourie, Pieter. 2001. *Naelstring: ('n band tussen twee teaterstrominge)*.
Pretoria : Protea Boekhuis. 44 p. Prys: R49.95. ISBN 1-010925-65-7.

Resensent: *J.L. Coetser*
(Departement Afrikaans, Universiteit van Suid-Afrika)

Naelstring herinner in vele opsigte aan Jerzy Grotowski se Arm Teater. Dieselfde gestrooptheid van karakter, ruimte en dialoog kom daarin voor.

Slegs twee personasies verskyn op die verhoog, 'n ma (Vrou) en haar pasgebore baba (Baba). Baba is nog, en is vir die volgende een en veertig jaar gespeelde tyd, met die naelstring aan Vrou verbind. Totdat hy daarvan bevry is, is sy woordeskat beperk tot die woorde "Ma-ma" en "Pa-pa" wat, volgens die newetekst, op byna elke denkbare manier deur die volwasse akteur wat Baba speel, uitgespreek moet word.

Die invloed van Arm Teater en, indirek, die Teater van die Absurde is reeds in hierdie gegewe aanwesig. Dit is asof Fourie die grense van spel

en ruimte verskuif om aan te toon watter dramatiese en teateraspekte vir sy teks noodsaaklik is. Uiteindelik bly op die verhoog, benewens 'n swart vloerkleed en wit krat, soos Brink (1986:29) in *Aspekte van die nuwe drama* oor Grotowski skryf, net "'n akteur [oor] wat optree voor 'n toeskouer'".

Hierby sluit die ongewone kombinasie van motto-*cum*-rolverdeling aan, dit wil sê 'n rolverdeling wat tegelyk as motto dien. Daarvolgens is Baba se rol 'n erkenning aan Peter Handke se credo, "Ek kots van woorde. Teater is handeling". Vrou se rol, daarenteen, is 'n erkenning dat woorde [...] die onontbeerlike griffiers en katalisators van handeling" is.

Teen dié agtergrond is verskeie interpretasies van die teks moontlik, wat almal verband hou met die naelstring as sentrale verhoogsimbool. Dié naelstring word voorgestel met 'n bloedrooi buis of sagte tou (p. 7) waarmee die karakters met mekaar verbind is.

Daar is eerstens die interpretasie van 'n moeder wat haar kind nie wil laat gaan nie. Baba wend verbete verskeie komiese – soms tragikomiese – pogings aan om die naelstring te breek. Laasgenoemde wissel van 'n poging om dit met klappers af te skiet tot die voorneme om dit met 'n *bungy*-sprong te breek.

'n Mens sou, tweedens, selfs van 'n omgekeerde Oedipuskompleks kon praat. Laasgenoemde impliseer dat Baba twee rolle vervul. Vir Vrou is hy 'n plaasvervanger vir sy vader, maar hy verteenwoordig ook die eenwording van die vlees in 'n huwelik. Op bladsy 39 sê sy aan die slapende Baba: "Tog, tot die dood *ons* skei ['n verwysing na die huweliksformulier] ... sal *ons* één wees in die vlees [as gevolg van die naelstring wat ons aan mekaar bind]" (my kursivering).

Dié dubbele rol hou op om te bestaan wanneer Baba se vader, dr. James Mamoleki, 'n baanbreker vir swart bemagtiging, sterf en Baba vir die tweede keer 'gebore' of vrygelaat word (p. 42). Hy en Vrou maak die naelstring van mekaar los en Baba kan voortaan iets anders as "Ma-ma" of "Pa-pa" sê.

In teenstelling met vorige Fourie-dramas (soos *Die plaasvervangers*, *Ek, Anna van Wyk* of *Die koggelaar*) is daar in *Naelstring* gevolglik nie sprake van die optrede van 'n Afrikanerpatriarg of -matriarg nie. Vrou en Mamoleki het mekaar as "vryheidsvegters in die hitte van die stryd" (p. 29) ontmoet en later getrou. In die nuwe bedeling staan Vrou en die ongebore Baba egter in die weg van sy loopbaan en swart bemagtiging (p. 36). Mamoleki kies om van Vrou te skei.

Daarmee betrek Fourie kontemporêre kwessies in die wêreld van sy drama. Die klem val egter nie op magsug en swart bemagtiging nie, maar op Vrou en Baba se persoonlike en traumatiserende belewing van die gevolge daarvan, in die vorm van egskeiding en Baba se gemis aan 'n vader. Besonder tekenend daarvan is die toneel waarin Vrou met 'n glasskerf en kettie na Mamoleki se geraamde foto skiet, en sy Baba dwing om dieselfde te doen (p. 22). Dit is die enigste keer dat Baba die woord "Pa-pa" ontsteld gebruik.

Hul belewing word in die teks as 'n beweging tussen pole aangebied. Aan die begin (p. 9) sê Vrou aan Baba, "Eer jou moeder, en fok jou pa", wat die titel (*Honour thy mother, fuck thy father*) van 'n verkorte weergawe van die drama was toe dit vroeër in Engels op die Standard Bank Nasionale Kunstefees opgevoer is. In die slot begin Vrou met "Eer jou vader ..." (p. 43), wat Baba voltooi met: "e-en ... j-jou ... m-moeder!" (p. 44). Hierdie ommekeer word blykbaar gemotiveer deur die nuus van Mamoleki se dood, maar kom nogtans onverwags voor.

'n Aanvullende interpretasie is dat Baba, die simboliese verbintenis tussen swart (vader) en wit (moeder), na jare van magsoorheersing en stilte nou vry is (p. 42) om vir homself te praat. Dié vryheid en gunstige toekoms – vergelyk die positiewe slot – is te danke aan "vader" en "m-moeder", wat daarom albei geëer moet word. Afgesien daarvan dat hierdie interpretasie gemanipuleerd voorkom, kan dit as 'n antwoord op Vusi se gedwonge stilswye (sy tong is verwyder) in André P. Brink se drama *Die jogger* beskou word.

Fourie se voorstelling van die naelstring as sentrale simbool herinner aan soortgelyke werkwyse by Fugard (*Hello and goodbye*), De Wet (*Diepe grond*) of selfs Tsjechow (*Die kersieboord*). By Fourie kom dieselfde donker onderstrominge egter nie tot dieselfde mate as by hulle voor nie. In *Naelstring* is die gesinsproblematiek byvoorbeeld minder kompleks.

Verder is Baba se pogings om die naelstring te breek tot 'n mate eenselwig en komies voorspelbaar. Sy optrede sluit daardeur by Fourie se vroeëre volkstoneel aan, maar integreer nie bevredigend met die tragikomiese subteks nie. Dat Baba se woordeskat uit hoofsaaklik twee woorde bestaan, dra daartoe by dat sy personasie besondere uitdagings – en slaggate, soos die gevaar van oorspeel – aan die akteur stel om aan die tragikomiese reg te laat geskied.

Die teks laat hom, samevattend, soos vanaf die begin van die Griekse drama, uit oor die naelstring tussen teater en gemeenskap, en dus tussen individue. In dié proses lewer dit op persoonlike wyse kommen-

taar op kontemporêre sake, soos magsvergryp en swart bemagtiging, maar stel 'n positiewe toekoms in die vooruitsig.

In Fourie se oeuvre is die voorstelling van die gevolge van mag nie onbekend nie. Nuut is die wyer register daarvan in hierdie teks.